

خواجوی کرمانی (۶۸۹-۷۵۲)

کمال‌الدین ابوالعطاء محمودبن علی‌بن محمود، معروف به «خواجوی کرمانی» سال ۶۸۹ هجری قمری در کرمان به دنیا آمد.

همشهری آنلین: کمال‌الدین ابوالعطاء محمودبن علی‌بن محمود، معروف به «خواجوی کرمانی» سال ۶۸۹ هجری قمری در کرمان به دنیا آمد.

خواجوی کرمانی به نخل‌بند شاعران نیز شهرت دارد و زمان زایش او را به اختلاف بین ۶۶۹ - ۶۸۹ هجری ثبت کرده‌اند. او در دوران جوانی خود جدا از کسب دانش‌های معمول روزگار مسافرت را نیز پیشه نموده و بازدیدهایی از مناطق اصفهان، آذربایجان، شام، ری، عراق و مصر نیز داشته‌است و پس از بازگشت از این سفرهای طولانی در شیراز اقامت گزید. او لقب‌هایی مانند خلاق المعانی و ملک الفضلا نیز داشته‌است. او در نیمه سده هشتم هجری در شهر شیراز درگذشت و در تنگ الله اکبر این شهر نزدیک رکناباد به خاک سپرده شد.

شعر خواجوی کرمانی شعری عرفانی است. مضامین عرفانی در غزلیات وی صریحاً بیان می‌شود اما در این اشعار که بر شاعران بعدی خود مانند حافظ تأثیرگذار هم بوده مبارزه با زهد و ریا و بی‌اعتباری دنیا و مافیها از موارد قابل ذکر است. او در شعر به سبک سنایی غزل‌سرایی می‌کرده و در مثنوی نیز سعی داشته به تقلید از فردوسی حماسه‌سرایی داشته باشد. خواجو را وابسته به سلسله مرشدیه می‌دانند. او را در ریاضیات طب و هیئت نیز صاحب نظر می‌دانند. طنز و هزل و انتقادات اجتماعی از شرایط ادیان در آن روزگار در اشعار خواجو متداول است. او در قصیده، مثنوی، و غزل طبعی توانا داشته، به طوری که گرایش حافظ به شیوه سخن‌پردازی خواجو و شباهت شیوه سخنش با او مشهور است. خواجو از حیث عقیدتی شیعه دوازده امامی است و خودش در اشعارش خود را «مادح آل حیدر» یعنی ستایشگر اهل بیت نبی می‌داند. وی صدها بیت شعر در مدح دوازده امام دارد.

از خواجوی کرمانی آثار زیادی بجای مانده است که مضامین و محتوای آنها عموماً متفاوت می‌باشند. بیشتر این آثار منظوم هستند.

دیوان؛ شامل غزل، قصیده، مسمط، ترکیب‌بند، ترجیع‌بند، رباعی، قطعه و مستزاد که بر روی هم به دو بخش صنایع‌الکمال و بدایع‌الجمال تقسیم می‌شود.

پنج مثنوی؛ در وزن‌های گوناگون با این نام‌ها: همای و همایون، گل و نوروز، روضة‌الانوار، کمال‌نامه و گوهرنامه. این پنج مثنوی بر روی هم خمسة خواجو را تشکیل می‌دهد. سال‌ها بعد گوینده ناشناس و پرسخنی منظومه همای و همایون خواجو را با تبدیل و تغییر و حذف اسامی و افزودن افسانه‌هایی، منظومه سام‌نامه را پدید آورده‌است.

آثار منثور خواجوی کرمانی رساله‌های چهارگانه‌ای است، با نثری مسجع و مصنوع، و بسیار بیش از شعر او آراسته به آیات قرآنی. رسایل چهارگانه خواجو بدین ترتیب‌اند: ۱) سراجیه ۲) شمس و سحاب ۳) شمع و شمشیر ۴) نمد و بوریا

آرامگاه خواجو در تنگ الله اکبر شیراز است. وی از شاعران عهد مغول است و اشعاری در مدح سلاطین منطقه فارس در کارنامه خود دارد.